

Budapest jövője: a versenyképesség! Alföldi György írása

2008, augusztus 10 - 11:57
Kategória:

- [budapest](#)

A városok több mint ötezer éves szervezetek, kialakulásuktól fogva a társadalmi fejlődés motorjai. Fejlődésük és megmaradásuk, a városra ható külső és a várost alkotó belső erők kölcsönhatásának eredménye. A történelem kezdete óta a kisebb-nagyobb földrajzi-gazdasági egységek, a távoli vidékek és a saját városi termékek cserélnek gazdát. A XXI. századra a környezet jelentősen átalakult. Az igazi feladat ma már nem a birodalmak támadásának visszaverése, hanem a jó pozíciókért való küzdelem, a versenyképesség megteremtése.

Budapest jövője: a versenyképesség!

Népszabadság • [Alföldi György](#) • 2008. augusztus 7.

A városok több mint ötezer éves szervezetek, kialakulásuktól fogva a társadalmi fejlődés motorjai. Fejlődésük és megmaradásuk, a városra ható külső és a várost alkotó belső erők kölcsönhatásának eredménye. A történelem kezdete óta a kisebb-nagyobb földrajzi-gazdasági egységek, a távoli vidékek és a saját városi termékek cserélnek gazdát. A XXI. századra a környezet jelentősen átalakult. Az igazi feladat ma már nem a birodalmak támadásának visszaverése, hanem a jó pozíciókért való küzdelem, a versenyképesség megteremtése.

A szerző építész, műegyetemi oktató, a józsefvárosi rehabilitáció egyik felelőse

A belső térbeli elrendeződést építészeti és társadalmi értelemben egyaránt, a kölcsönhatások határozzák meg. Az utcák, terek, házak egymáshoz való viszonyát az elemi környezeti hatások elleni védekezés mellett, a legfontosabb logisztikai szempontokon túl a mindenkor hatalmi igények határozták meg. Városaink fennmaradásának kulcsa a növekedésből származó hatásoknak - a nagy társadalmi-kulturális különbségekkel bíró társadalmi csoportok konfliktusainak, a környezetszennyezés problémáinak - a feloldása, egyszerűen a fenntarthatóság megteremtése.

A világ sikeres városai versenyképességükből nyert energiáikkal tudják jövőjüket megteremteni. Ezek az energiák hiányoznak Budapest mai fejlődéséből, pedig a XIX. század végén még megvoltak. De hogyan tud Budapest ilyen energiákra szert tenni? Az első válaszunk az, hogy nagyobb térség vezető szerepére kell törnie. A "századfordulón" például Budapest az egész Kárpát-medence motorja volt. Ezért olvassuk a különféle fejlesztési koncepciókban, hogy Budapest váljon a kelet-közép-európai régió vezető városává. De ugyanezt tervezik Bécsben, Pozsonyban, Prágában és ezt fogják Bukarestben és Kijevben is.

Hogy Budapestnek részt kell-e vennie ebben a versenyben, nem kérdés! De mit kell tennie azért, hogy a versenyben előkelő helyen végezzen, esetleg győzzön?

A XIX. században még a jól érzékelhető logisztikai csomópontok (vasúti, tengeri kikötő) nyújtották azokat az előnyöket, amelyek a versenyben szükségesek voltak a sikerhez, Budapest is ilyen csomópont volt. Az ugrásszerű fejlődésnek volt egy másik fontos tényezője is. Budapest a birodalom második fővárosaként uralkodók, főurak, főpapok, gazdag polgárok reprezentatív vásárlóhelyévé vált. Itt találtak piacot a vevőket kiszolgáló kereskedők, mesteremberek, építészek, de érkeztek jelentős számban az Alföldön tönkrement zsellérek, szegény emberek is szerencsét próbálni.

Budapest szívta magába az energiákat, és növekedett. Jövőjét a gazdag és hatalmas emberek határozták meg, akik tudták, hogy üzleteikhez, reprezentációjukhoz milyen házakra, terekre, utakra van szükségük. A korabeli "önkormányzati rendszerben" a leggazdagabbak szavazták meg képviselőiket, akik kijelölték azokat a politikusokat és szakembereket, akik a Fővárosi Közmunkák Tanácsában döntöttek a legfontosabb fejlesztésekről, és a Közmunkatanács munkaszervezete készítette el a rendezési terveket, melyekben jól lehetett követni a korabeli gazdaság alakulását. A képviseleti és közigazgatási rendszer erős szimbiózisban működött a gazdasági szereplőkkel. Amikor jól ment a gazdaság akkor "megszorongatták" az építetőket, például az épületekben nagyobb udvarokat, komolyabb higiénés felszereléseket írtak elő. Nem félték attól, hogy nem lesz elég érdeklődő vállalkozó. Amikor pedig rosszul ment, például az első világháború után, a szabályozók szigorúságából visszavettek, mert óriási volt a lakáshiány és kevés a befektetés.

Ma is az itt sűrűsödő energiák határozzák meg Budapest jövőjét. Városonként más és más a versenyképesség megszerzésének útja. Prága több évszázados tradícióit váltotta sikerre, mikor pár év alatt megújult belvárosa újra látogatók millióit kezdte vonzani. A brit városok, melyeket az ipari forradalom óta a nehézipar fejlesztett - Glasgow, Manchester, Birmingham -, a XX. század hetvenes éveiben teljesen elvesztették jelentős szerepüket. Versenyképességüket kulturális szerepük megváltoztatásával szereztek vissza. Többszörösére növelték egyetemeik befogadóképességét, és szinte sablonszerűen építettek "tudományos-kulturális élményparkokat, múzeumokat" mindenütt. A hatvanas-hetvenes évekig szintén nehézipari központként funkcionáló spanyolországi Bilbao a Guggenheim Múzeum - és Frank Gehry - segítségével írta vissza magát egy csapásra a keresett európai élménypontok közé.

Felvetődik a kérdés, ha Budapesten is felépül egy "szép nagy ház", mondjuk, a Közraktárak helyén, akkor a város egyenes úton van a siker felé? Ha a belváros minden háza állami pénzen kicsinosodik, az elég ahhoz, hogy az ideérkező turisták megalapozzák a város hosszú távú jövőjét? A kérdésekben benne rejlik a válasz. A gyönyörűen megújított régi épületek, vagy az építészeti pályázatokon kiválasztott sztárépítészek által tervezett "ikonházak" fontosak, de nem kulcselemei a változásnak.

A brit változások hátterét, egy törvény biztosította, mely arról döntött, hogy a városok akkor kaphatnak bármiféle támogatást az államtól, ha olyan új gyakorlatot alakítanak ki, melyben együtt dolgoznak a piaci szereplőkkel. Ez a közös munka segítette az önkormányzatokat abban, hogy terveik reális alapokra kerüljenek. Emellett a városoknak kötelezően együtt kell működniük a köz által finanszírozott kiegyensúlyozó programokban a helyiekkel, a lakókkal, és a civilekkel. A bilbaói és a prágai példa is hasznosítható tapasztalatokat rejt. A maga rendszerváltásakor mindkét város stratégiai gondolkodást

vezetett be a fejlesztések terén - a megépült, vagy megújult házak csak első lépései a jövőnek. Valamennyi példa a piaci szereplők helyzetbe hozását mutatja, és ez az együttműködés a városok fejlődésének kulcsa.

Budapest jövőjét tekintve a legfontosabb teendő nem nagy új fejlesztések létrehozása, hanem kisebb szervezeti-szervezési, és munkamódszerbeli változtatások végigvitele. A fejlődés alapjait a civil, az önkormányzati és a piaci szereplők (a nagy munkaadók, a befektetők, a vállalkozók) szoros együttműködése tudná biztosítani. A versenyképesség megteremtéséhez szükséges fejlesztési koncepciók kidolgozásába a gyakorló gazdasági szereplők bevonása nélkülözhetetlen. A városvezetésnek minden döntésekor tudnia kell, hogy a döntése segíti, vagy akadályozza a fejlődést, és erre az együttgondolkodásra, nemcsak a gazdaságot érintő döntéseknél van szükség, hanem minden esetben, hiszen a cél a hosszú távú versenyképesség megteremtése.

Budapest jövője azon múlik, hogy tud-e valamely területen európai központtá válni, egyre kifinomultabb igényeket kielégíteni, megszólítani további komoly vásárlórétegeket, akár külföldről, akár belföldről.

Az első lépés lehetne, hogy a főváros, a kerületek és a Budapest körül élő települések egységes rendszerbe integrálódjanak. A jelenleg egymás ellen, de legalábbis nem egymásért dolgozó települések valódi, akár törvény által felhatalmazott közös szerveződésének lenne a feladata a nagy átfogó közösségi ellátó rendszerek megteremtése. A közösségi közlekedés szervezetének, hálózatainak fejlesztése és közös felelősséggel történő üzemeltetése lenne az egyik legfontosabb feladat a főváros versenyképességének szempontjából. De ez a típusú közös gondolkodás tudná Budapesten biztosítani az egyszerű, átlátható önkormányzati rendszert is, hiszen a jelenlegi, sokszor átláthatatlan engedélyezési metódus rengeteget ront a város vonzóképességén. Külföldi szakemberekkel történő beszélgetéseken a közösségi közlekedés, az egyszerűsített hatósági eljárások mellett legfontosabb javaslatként szinte mindig az első helyen hangzik el a város információs-technológiai fejlesztése és a széles sávú hozzáférések olcsóbbá tétele. A versenyképességet erősíthetné a fővárosi tudásparkok hálózatba szervezése is. Erre sikeres példákat találhatunk Helsinkiben, ahol ezekben a hálózatokban már most is részt vesznek egyetemek, magáncégek is. Sokat beszélünk arról, hogy hol, milyen magas épületeket lehessen építeni, milyen legyen az új épületek külseje, de sohasem beszélünk arról, hogy mi lenne a főváros jövője szempontjából a fontos fejlesztés.

A versenyképesség teremti meg a feltételeket a bevételek növekedéséhez, ami biztosítja a város megmaradását, fenntarthatóságát. Az állandó növekedéstől, a centralizációtól, az elidegenedéstől való félelmüket fogalmazzák meg a művészek és társadalmi gondolkodók a városutópiáikban. A városellátó-rendszerek hatékonysági szempontok miatt egyre nagyobbakká válnak, a városlakók egyre magányosabbak e szervezetekkel szemben már ma is. Fenntarthatósági szempontból ezért az egyik legfontosabb szempont az emberközeli, decentralizált önkormányzati szolgáltatások kialakítása. A helyi lakóközösségek erősítése, a folyamatokba történő bevonása - ahogy az a brit példákban is látható -, alapvető eszköze a koncentrálódó társadalmi problémák feloldásának.

Elképzeléseim leírása talán túl általánosra sikerült, ezért szeretnék néhány példát hozni Józsefvárosból annak igazolására, hogy a felvázolt út járható. Azt hiszem, mindenki

emlékszik még milyen volt a kerület versenyképessége, vonzóképpessége Budapesten belül 2000 környékén. Elég, ha csak felidézzük a "nyócker" hangulatát. Az önkormányzat 2000-tól tudatosan vállalta, hogy a kerület felemelkedésének érdekében együttműködik vállalkozókkal, befektetőkkel. Az egyik első ilyen sikeres fejlesztésünk a Corvin Sétány Program melynek kialakításakor 40 Budapesten működő ingatlanos céget kerestünk meg, és a véleményük alapján alakítottuk a programot. A tudatos önkormányzati munka és részben e program hatására a kerületben sosem látott lakásfejlesztések indultak meg, több mint 5000 lakás épült 2000 óta. Józsefváros megerősödött, és neki mert vágni 2005-ben a főváros legelhagyatottabb területén a rehabilitációs munkáknak. A Magdolna Negyed Programok fő célja a helyi kis közösségek - lakóházak, civilek - fejlesztése.

Meggyőződésem, hogy az önkormányzatoknak a lakókkal és civilekkel együtt azt kell keresnie, hogyan tud egy városi térség a közös cselekvések felé elmozdulni, hogy egy városrész vagy egy ház közössége miként építheti saját igényeinek megfelelően a jövőjét.